

SPECIÁLNÍ ANALÝZA

EU Office / Knowledge Centre | Říjen 2016

Start-up: pojem současnosti

Radek Novák, Tereza Hrtúsová

Úvod

Výraz start-up není ničím novým, avšak v České republice se těší čím dál větší popularitě a počet start-upů narůstá – v současnosti můžeme v ČR hovořit o přibližně dvou tisícovkách start-upových firem. Nejpočetnější oblastí jejich působení jsou sice technologie, na oblibě si však získávají také například gastronomické start-upy. Na poli financování start-upů v ČR došlo v posledních letech k významným změnám – na jedné straně narostl objem venture kapitálu, na druhé straně vznikají nové nástroje pro financování začínajících projektů. Prostředí nízkých úrokových sazeb a nedostatek uspokojivě výnosných projektů tak do této oblasti láká řadu privátních investorů, fondů a investičních skupin.

Charakteristika a financování start-upů

Pojem start-up

Termín start-up se začal hojně používat v době tzv. internetové horečky v 2. pol. 90. let, kdy v USA vznikalo mnoho společností v rámci internetového boomu. I přesto ve světě dosud neexistuje jednotná definice toho, co se za start-up považuje.

V nejjednodušší verzi se pod pojmem start-up rozumí *nově vznikající podnikatelský nápad, projekt či začínající firma s podnikatelským záměrem, který má potenciál být zpeněžen*. Upřesňující definice přidává podmínku inovativnosti, tedy start-up se situaci na trhu snaží řešit místně a časově inovativním způsobem. A v neposlední řadě je důležitý potenciál rychlého růstu (z hlediska tržeb a zákazníků), úloha zakladatelů (počáteční investice, nápad) a většinou budoucí potřeba vnější investice pro další růst a uvedení produktu na trh.

Cílem start-upů je co nejrychleji vyrůst v rentabilní, životaschopnou a stabilní společnost, která už není start-upem.

Životní cyklus start-upů lze rozdělit do čtyř fází:

- 1) Počáteční fáze (Pre-seed, Early Stage):** Prvotní fáze nápadu, kdy ještě neexistuje organizační struktura společnosti. Zakladatelé early stage start-upu se domnívají, že našli inovativní řešení nějakého problému či mezeru na trhu, jež by se dala zpeněžit.
- 2) První investice (Seed):** Nápad se podařilo přivést k životu a již existuje právně ustanovená společnost. Společnost se snaží uvést první prototypy svých výrobků či služeb na trh.
- 3) Růst (Growth):** Společnost má hotový koncový výrobek a snaží se rychle růst a rozšířit se.
- 4) Start-up:** Plně rozvinutý podnikatelský nápad. Společnost již má jasnou strukturu, je stabilní a může pracovat na dalším růstu, který, když bude dále pokračovat, by měl vyústit v založení klasického podnikání.

Nejúspěšnějším start-upům se říká „unicorns“ (jednorožec). Jedná o označení start-upových firem, které mají ohodnocení minimálně 1 miliardu USD (např. Uber či Airbnb).

V souvislosti se start-upy je také hojně používán pojem „venture capital“. Pod ním se českém prostředí rozumí středně až dlouhodobý kapitál investovaný formou kapitálového vstupu do společnosti. Za investici získává fond podíl na základním kapitálu podniku a společně s finančními prostředky předává firmě i odbornou pomoc (princip „chytrých peněz“). Nejčastěji se jedná o finanční a strategickou pomoc při rozvoji firmy. Forma odborné pomoci se u jednotlivých investic liší, může jít o aktivní posílení týmu ve vrcholových manažerských pozicích nebo pasivní roli poradce ve finanční oblasti. Investor většinou firmu obohatí o kontakty, které mohou být přínosné v různých oblastech podnikání a při získávání nových zákazníků.

Financování start-upů

V posledních letech došlo na poli financování start-upových projektů k významným změnám. Na jedné straně výrazně narostl objem venture kapitálu určený na investice do start-upových projektů, na druhé straně vznikají nové finanční nástroje pro financování start-upů. Základními možnostmi start-upů pro získávání kapitálu v různých fázích jejich rozvoje jsou:

Počáteční fáze: Jedná se o financování první fáze start-upu, kdy zakladatel má nápad, příp. fungující prototyp, a hledá zdroje, které mu pomůžou věnovat se naplno svému projektu. Základními zdroji financování jsou:

- **Vlastní zdroje, rodina, přátelé**
- **Andělské investice (Business angels)** – jedinci poskytující kapitál start-upům v nejriskantnější fázi života projektu, obvykle výměnou za podíl ve společnosti či participaci na zisku. Často se jedná o investory, kteří již dokončili exit ze svých projektů a své peníze investují zpět do start-upového prostředí.
- **Inkubátory / Akcelerátory** – organizace, které poskytují poradenství (mentorování) a prostory výměnou za podíl ve společnosti (např. 5-10 %).

První investice (tzv. Seed capital): Jedná se o finanční prostředky nutné k rozjezdu společnosti a uvedení produktu na trh. Hlavními poskytovateli kapitálu na této úrovni jsou andělské investice, tzv. super andělé (skupina investorů) či venture kapitálové společnosti.

V Evropě se obvykle jedná o investice od 250 tis. do 750 tis. EUR (max. do 1 mil. EUR).

- **Venture Capital firmy / fondy** – kapitál využívají k financování inovačních projektů a počátečního rozvoje společností (tzv. rizikový kapitál), a to formou kapitálového vstupu do společnosti. Fond venture kapitálu tak získává podíl na základním kapitálu podniku. Pojem Venture Capital se často zaměňuje s tzv. Private Equity, který je však širším pojmem obsahující nejen venture capital, ale i investice do existujících společností (odkupy prostřednictvím interního managementu, prostřednictvím externího managementu), andělské investory apod.
- **Crowdfunding** – způsob financování, při kterém větší počet jednotlivců přispívá menším obnosem k cílové částce. Děje se tak na crowdfundingových serverech (agregátorech), které umožňují podporované projekty vyhledat a investovat do nich. Rozlišují se 2 typy crowdfundingu: Odměnový, kdy si lidé vyberou projekt, finančně ho podpoří a na oplátku dostanou produkt, nebo službu, kterou daný projekt poskytuje; Podílový, kdy investoři získávají podíl v podporované společnosti a právo se v budoucnu podílet na zisku. Ve světě existují velké crowdfundingové platformy jako Kickstarter nebo Indiegogo, v ČR pak vzniklo v posledních málo letech několik platform (Fundlift, Penězdroj, Startovač, HitHit, Nakopni.me).
- **Syndikované investování** – smyslem je sdružit investory. Vedoucí investor (anděl) si vybere start-upový projekt v počáteční fázi a ostatní investoři se se svými ko-investicemi přidávají v různých fázích vývoje start-upu.

Růstová fáze: Společnosti v této fázi potřebují financovat zvyšování výroby či rozšiřování poskytování služeb, zlepšit distribuční systémy či nastavit obchodní model. Když je původně start-upová společnost úspěšná, venture kapitálové fondy z ní budou chtít odejít, prodat svůj podíl a realizovat tak zisk. Možností (hlavně v zahraničí) je vstup na burzu nebo akvizice ze strany mnohem větší společnosti.

Start-upová scéna v ČR

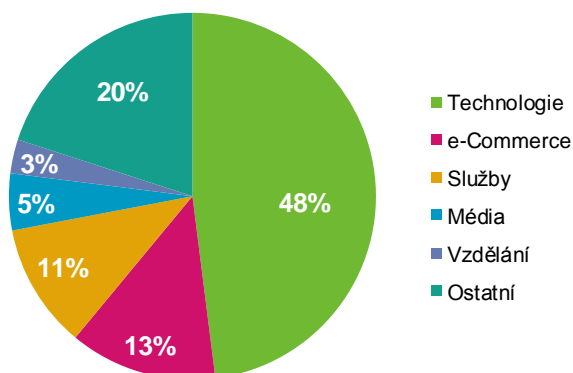
Oficiální statistika mapující počet start-upů v ČR zatím nebyla vytvořena, a to i díky tomu, že definice, co je a co není start-up, není jednoznačná.

Navíc úspěšné start-upy po určité době vyrostou a stávají se z nich stabilní a životaschopné společnosti, jež se již za start-up neoznačují.

Přesto lze počet fungujících start-upů v ČR odhadnout pomocí databáze portálu StartupJobs.cz, jež pomáhá českým start-upům v hledání zaměstnanců. Portál StartupJobs.cz využívá při hledání svých zaměstnanců zhruba 70 % start-upových firem v ČR (1 250-1 450 firem, které odpovídají definici start-upu). Z toho lze odhadnout aktuální počet start-upů v ČR na zhruba 1 800-2 060 (nejsou však započítány například bio/nanotechnologické start-upy).

Téměř polovina firem, které prostřednictvím portálu StartupJobs.cz inzerují volné pozice, působí v oblasti technologií. Dále jde o oblasti e-commerce a služeb.

Obory start-upových firem na StartupJobs.cz

Zdroj: StartupJobs.cz

Státní podpora

Ministerstvo průmyslu a obchodu

Myšlenka na vznik státem financovaného seed fondu se v ČR objevila již v roce 2011, nicméně vzhledem k průtahům přípravy se fond nakonec nepodařilo uvést do praxe. Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR (MPO) ale v přípravách neskončilo a v říjnu 2015 vláda schválila tzv. Národní inovační fond (NIF).

V něm bude z evropských a českých veřejných zdrojů zhruba 75 mil. eur, tedy přes 2 mld. Kč. Další peníze přijdou v rámci spolufinancování od soukromých investorů. Samotné investice do fondů rizikového kapitálu budou ve správě Evropského investičního fondu (EIF), s nímž by MPO mělo uzavřít dohodu o financování letos na podzim. Začátek činnosti se očekává ve 2. pol. roku 2017. Na samotném startu podnikání, v tzv. seed fázi, může stát profinancovat až 90 % kapitálového vstupu investorů do podniku, procento kapitálové účasti státu má pak klesat v závislosti na stupni rozvoje žadatelova podnikání. V pozdější fázi start-upu se fond zapojí do projektu v maximálním objemu 60 % hodnoty investice. Pokud má investice posloužit k expanzi již relativně zavedeného byznysu z řad menších podniků, fond profinancuje maximálně 40 % investic při většinovém podílu soukromých kvalifikovaných koinvestorů. Investiční strategie Národního inovačního fondu bude směřovat obecně do prvotní fáze podnikání, konkrétně pak do high-tech oborů, a to především s delší očekávanou dobou návratnosti. Cílem programu je zvýšení inovačního potenciálu podnikatelského sektoru, stejně jako účinnější využívání alternativních forem financování rozvoje malých a středních podniků a rozvoj nových návratných forem podpory podnikání za účasti soukromého sektoru.

Prvním krokem v rámci Národního inovačního fondu je schválení programu MPO s názvem Rizikový kapitál vládou ze dne 12. 9. 2016, jehož cílem je podpora přístupu malých a středních podniků k rizikovému financování v raných fázích jejich rozvoje (seed kapitál a start-up kapitál). V programu je alokováno 53 mil. EUR (1,4 mld. Kč) z evropských strukturálních a investičních fondů, na investicích by se však měl vždy podílet i soukromý kapitál. Celková výše investic jednomu příjemci nepřevyší 370 mil. Kč. První projekty start-upů se budou moci ucházet o podporu v průběhu roku 2017. Hodnotit se bude především tržní potenciál podnikatelských projektů. Podle vyjádření MPO nejde o novou iniciativu, ale o další krok pro fungování NIF.

CzechInvest

Také státní agentura CzechInvest podporuje svými programy české start-upy. Jedním z projektů byl a do budoucna i bude projekt CzechAccelerator, jenž vybraným firmám poskytuje kancelářské prostory a mentoring např. v Silicon Valley, New Yorku, Londýně nebo Singapuru. Vybrané start-upy v tamních inkubátorech či akcelérátorech stráví 3-6 měsíců, získají přístup k networkingovým aktivitám technologických firem, odborným konferencím, školením, mentoringu, právní pomoci s ochranou práv duševního vlastnictví a pokusí se prorazit. Nově bude CzechInvest pomáhat firmám i s překlady a marketingem.

Na podzim 2016 by pak měl být spuštěn poradenský program CzechStarter pro začínající podnikatele. V jeho rámci bude CzechInvest podnikatelům poskytovat služby, které je budou podporovat v různých fázích vývoje firmy. Na začátku budou moci po dobu 7 měsíců získávat rady od zkušenějších kolegů a další poradenské služby, což by mělo pomoci nasměrovat jejich podnikání, nastavit byznys plán a připravit se na případný vstup rizikového kapitálu. Start-upům pak bude CzechInvest zajišťovat také účast na mezinárodních konferencích prostřednictvím programu CzechDemo a v rámci projektu CzechMatch je chce sama pořádat.

Projekty jsou financovány z fondů EU. Asi deset českých technologických firem chce vytipovat také Asociace malých a středních podniků a poslat je minimálně na půl roku do akceleračního centra v New Yorku. Cílem je firmy připravit na další působení v USA.

Investoři na českém start-upovém trhu

Venture kapitál v ČR

V České republice zastupuje zájmy společností působících v oblasti private equity a venture kapitálu asociace CVCA, která je členem Evropské asociace private equity a venture kapitálu (EVCA). Dle statistik asociace EVCA, jejíž data zveřejňuje také Eurostat, se ČR z hlediska objemu investic do venture kapitálu řadí spíše na druhý konec žebříčku (0,002 % HDP v roce 2015, investováno českými soukromými subjekty). Z hlediska sektorů, do kterých venture kapitálové investice směřují (venture kapitálové investice na území ČR), jsou nejvíce zastoupeny oblasti jako

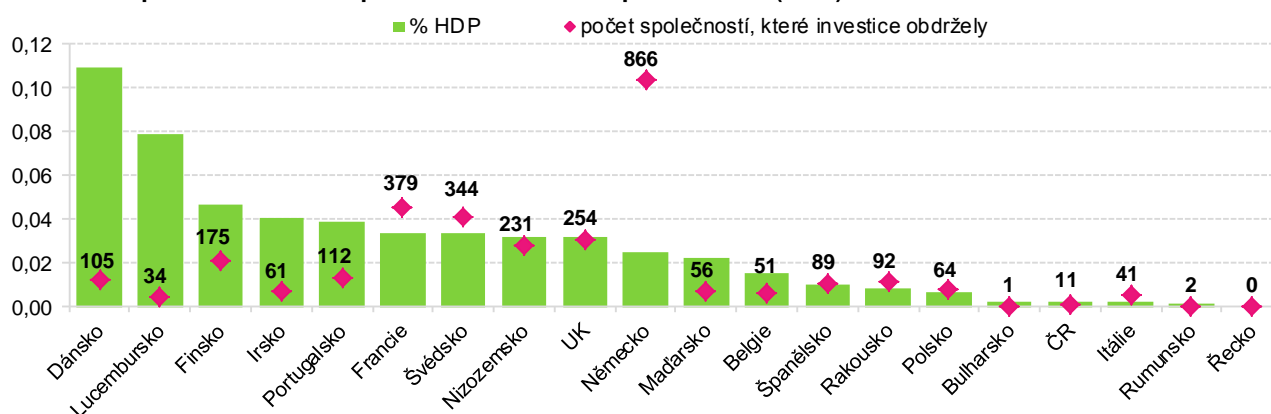
komunikace, počítače a spotřební elektronika či spotřební zboží. Celkově do oblasti high-tech směřuje okolo 30 % venture kapitálových investic.

pozn.: data nemusejí zahrnovat všechny uskutečněné venture kapitálové investice v dané zemi

tis. eur	2014	2015
Komunikace	416	70
Počítače a spotřební elektronika	1 837	884
Spotřební zboží a maloobchod	3 314	714
Venture kap. investice celkem	5 567	1 669
<i>z toho High-Tech</i>	1 837	535

Zdroj: EVCA; přístup „market“ - všechny zrealizované venture kapitálové investice na území České republiky

Venture kapitálové investice po dobu seed a startup fáze firem (2015)

Zdroj: Eurostat, EVCA; přístup „průmysl“ - veškeré investice, které byly zrealizovány domácími soukromými investory

Soukromí start-upoví investoři v ČR

V ČR se v posledních letech objevila řada fondů a investičních skupin, které se zaměřují na investice do malých firem, jež přicházejí s technologickou novinkou zpravidla spojenou s internetem. V součtu jsou to investice nejméně v řádu miliard korun. Jedná se např. o skupiny J&T nebo KKCG či někdejší přední postavy energetiky typu Martina Romana či Vladimíra Johanese. Start-upové investice ale spustili i lidé, kteří sami s malými internetovými či technologickými firmami začínali. Příkladem je Rockaway Jakuba Havranta či Y Soft Václava Muchny. Klasickým příkladem investorů bývají majitelé firem, kteří hledají možnosti investování části zisku mimo svou stávající společnost. Stejně tak se do těchto investic pouštějí lidé, kteří prodejem svého podniku získali více peněz, než jsou schopni utratit, a hledají investiční příležitosti, které sice vyžadují jejich zapojení, ale ne na plný úvazek.

Zakladatelé start-upů proto nemají aktuálně vůbec složité dostat se k největším českým investorům.

Vstupy českých investorů do start-upů

Investor	Start-upy	Investice (v mil. Kč)
J&T Banka (J&T Ventures)	FetView, Ice Gateway, Dateio, Pygmalios, 720°	108
KKCG (Springtide Ventures)	Cleerio, NejRemeslníci, Geewa, Cloude4com	stovky
Metatron (Vladimír, Petr a Marek Johannesové)	Savvy, Yonderbound, Audacy, Palladium, Ageo, Edueto, Eco Leather, Deep Space Industries	-
Rockaway (Rockaway Ventures)	Bileto, Brand Embassy, SQLdep, Socifi, Silicon Jelly, Dreadlocks	desítky
RSJ (Credo Ventures)	18 aktuálních projektů	486
Y Soft (Y Soft Ventures)	Lumitrix, GreyCortex, Sewio, Compratio, Videoflot, OrganizeTube	desítky
Miton	Desítky internetových start-upů	stovky

Zdroj: E15 (15. 7. 2016), Miton

Izraelský program Yozma aneb zářný příklad za všechny

Základem izraelského rozmachu fondů rizikového kapitálu byl státní program Yozma (hebrejsky „Iniciativa“) spuštěný v roce 1993. Program zahrnoval atraktivní zdanění venture kapitálových investic ze zahraničí a státní fond, který nabízel 50% vstup do izraelských technologických společností. Výsledkem byl masivní rozvoj start-upů a dalších privátních fondů rizikového kapitálu, když mezi lety 1991 a 2000 vzrostl v Izraeli objem peněz investovaných prostřednictvím rizikového kapitálu 60x (z 58 mil. na 3,3 mld. USD) a počet zafinancovaných firem ze 100 na 800. Státní fond Yozma byl privatizován v roce 1997.

Další skupinou zabývající se podporou a investicemi do start-upových projektů jsou velké (nadnárodní, technologické) společnosti.

Ty start-upy využívají jako prostředek pro získání nápadů nebo dílčích řešení, které by v jejich korporátní struktuře nevznikly či by je bylo obtížné realizovat. V ČR start-upy podporují např.:

- IBM skrze svůj IBM Global Entrepreneur Program, v jehož rámci získávají start-upy podporu s rozvojem řešení, mentoringem průnikem na zahraniční trhy a jsou jim k dispozici cloudové služby IBM. V programu je zapojeno 23 českých start-upových projektů.
- V programu Startup Focus společnosti SAP mohou zase úspěšní uchazeči získat vývojářskou licenci nebo konzultace se specialisty SAP po dobu vývoje svého projektu. K dispozici je i technologie HANA, která zrychluje práci s velkými daty. Kromě technologické podpory mohou start-upové projekty získat od SAPu i finanční prostředky z venture fondu SAP HANA.
- Český Seznam pak investorsky vstoupil do akcelérátoru StartupYard, O2 zase rozvíjí svůj akcelérátor BOLT a Vodafone soutěž podnikatelských záměrů Nápad roku.

Start-upovou scénou v ČR se zabývá také řada webů shrnujících aktuální zprávy z oboru, mapujících subjekty na trhu (start-upy, inkubátory, investory) či přinášejících různé rady a doporučení vznikajícím start-upům.

Firemní úvěr Start up České spořitelny

Hledáme všechny, kteří mají odvahu dělat věci jinak, ale své nápady zatím nosí jen v hlavě. Je čas vlít českému podnikání novou krev do žil!

Ve spolupráci s Evropským investičním fondem (EIF) můžeme začínajícím podnikatelům poskytnout finance na rozjezd podnikání až do výše 550 mil. Kč.

Pro více informací navštivte: www.nova-krev.cz

EU OFFICE / KNOWLEDGE CENTRE - Česká spořitelna, a.s.

Budějovická 1518/13b, 140 00 Praha 4

e-mail: eu_office@csas.cz

<http://www.csas.cz/eu>

Tomáš Kozelský

e-mail: tkozelsky@csas.cz

tel.: +420 956 718 013

Tereza Hrtúsová

e-mail: thrtusova@csas.cz

tel.: +420 956 718 012

Radek Novák

e-mail: radeknovak@csas.cz

tel.: +420 956 718 015